

Ezért azok a vezetők ellenzik a reformot, akik a nem gazdasági szempontú kiválasztás miatt képességek híján kerültek irányító pozícióba. Azok a gazdasági vezetők, akik 1968-ig utasításokat hajtottak végre, az 1968-utáni felemás helyzetben - állami "honorálás" reményében - önálló vállalati döntés helyett fölülről várják az utasításokat. /Igaz, sok esetben a szabályozók teszik lehetetlenné a z önálló döntést./

Eddig a három reformelképzelet, illetve ezek összehasonlító kísérlete. Remélem, sokak számára lesz irónon elgondolkasztó, vitára serkentő.

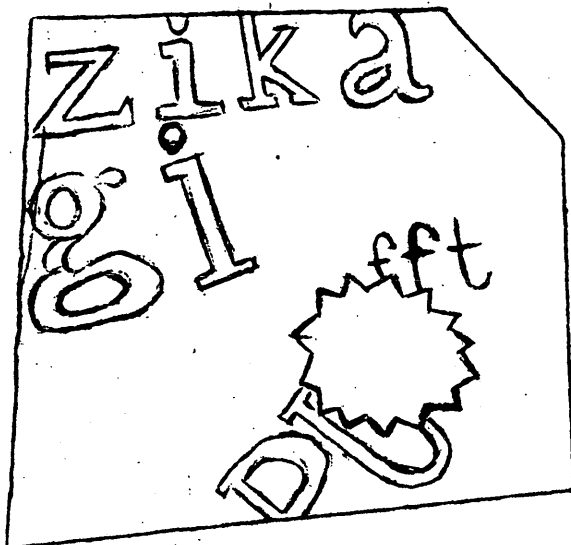
- 1.: Valóság, 1981. 12. sz.
- 2.: Mozgó Világ, 1982. 11. sz.
- 3.: MTA, Közgazd. Tud. Int. közleményei, 28. sz.

Posta István

+++

déldunántúli falvak megüresedő házait járva. Néhány nappal ezelőtt olvastam a Mozgó Világ 1982/9-es számában dr. Fekete Gyula írásában a következő adatokat: 2020-ra 1,3 millióval csökken az ország lakossága, "a 18 év alatti gyermeket nevelő családok csaknem fele "egykés", több mint 40%-a "kettőcskés", és 10% sincs a három vagy több gyermeket nevelő családok aránya." Pusztuló ország vagyunk? Ezt leírhatjuk így 1982-ben is? /E beszélgetésre 1982-ben került sor. Közlése a "Nézőpont" kiadványban a "Szegedi Egyetem" 1984 febr. 23-i számában ismertetett körülmények miatt elmaradt. a szerk./

Válasz: Mondhatjuk na is: fogyó népességű ország. Magyarországon a születések száma már a századforduló óta esik, a szovyi egykéről 1906-ban adták ki az első könyvet. Azóta tart ez a folyamat. Ráth Zoltán 1901-ben írta le a demográfiai tételt: "a népesség csökkenése oly lejtő, melyről nehéz, szinte lehetetlen a visszafordulás." E lassan eső lejtőben az első világháború óriási törést okozott, amikor a születések száma a felére esett vissza. Negyedmillió a hősi halottaink száma, de félmillió a meg nem születetteké. Ine a statisztika: az ezer főre eső születések száma 1900-ban 39,3; 1914-ben 34,2, azaz lassu esés, 1918-ban viszont már 16,3. Itt az óriási zuhanás, melynek hatása 21 év múlva, a második népességcsökkenési hullámvölgygel jelentkezett a társadalomban, a 30-as évekből a 40-es évek legelejéig húzódva. A második hullámvölgy mélypontja 1939. Összehasonlításképpen az 1919-es születési arány 27,6; az 1939-es 19,4. Ekkoriban keletkeztek Kodolányi János negatív drámái az egykés faluról, a "A néma forradalom", Illyés Gyula, Németh László írásai a pusztulásról. A magyar írók kitűnő érzéssel vették észre ezt a félelmetes társadalmi tendenciát, s vitték be a közéletbe. A hullám mélypontján, 1939-ben a z ezer lakosra jutó születések száma 19,4 volt, 1981-ben 13,3! A természetes szaporodás akkor /ezer főre/ 5,9 volt, 1981-ben -0,2, tehát

"PUSZTULÓ NÉP VAGYUNK"

Beszélgetés dr. Kovács Zoltánnal, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Történelen Tanszékének tanárával

Kérdés: Idén nyáron került kezembe Kovács Inre "A néma forradalom" című megdöbbentő hatású 1937-es könyve a magyar-ság pusztulásáról, az "egykés társadalomról". "Pusztuló nép vagyunk" írta a

negatív! A múlt évben 1672-vel többen haltak meg, mint születtek, ebben az évben több mint 15 ezer lesz ez a szám, 1983-ban még 30 ezernél is több. /Kováts Zoltán közlése szerint a tényleges adatok: 1982: 10800; 1983: 21 000. 1984-re vonatkozó becslése: 35-40 ezer. a hazánk. % minőségére súlyos lett, ezért is riasztó a hatékony intézkedések elmaradása. 1939-
 csak a nép elfogyásának árnyéka volt; ma, amikor már benne vagyunk, amikor mindez nem árnyék, hanem valóság, még mindig alig-alig teszünk valamit. Ma sokkal súlyosabb a helyzet, mint 1939-ben volt.

1980-ban jelent meg egy prognózis, mely szerint az 1978-as népesség 2021-re 9,4 millióra csökken, azaz 1,3 millióval fogy az ország. Az előrejelzés azonban nem pontos: a lejtő ennél sokkal meredekebb. Az azóta eltelt három évben ugyanis a valóságos fogyás sokkal nagyobb, mint a feltételezett. Az 1,3 milliós jóslatból sokkal rosszabb lesz, mert eddig semmilyen jel nem mutat arra, hogy megáll ez a folyamat: 1,5-1,6 milliós népességfogyásra kell számítanunk.

Kérdés: A másfélmilliós fogyás száma éppúgy fejbevagott, mint a következő adat: Magyarországon 1956-tól közel 4 millió abortuszt hajtottak végre. Ön írt erről 1970-ben a Tiszatájban is: "1962 és 1965 között már csak 130-133 ezer újszülöttnak adtak életet, ugyanakkor a bevallott, legális abortuszok száma évi 170-180 ezerre emelkedett." Tehát évente több abortusz volt, mint éhveszületés. Mi az abortuszműtétek hatása?

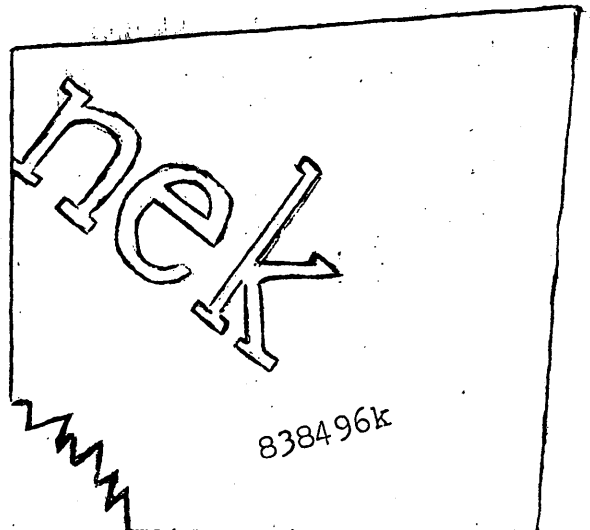
Válasz: A nők egy része meddővé válik, vagy gyermekét koraszülötten, fogyatékosan hozza világra. Az abortuszok hatása borzasztóan súlyos. Magyarországon a koraszülöttek aránya kétszerese /11-12%/ a világtálagnak /5-6%/. S a koraszülöttség általában testi fejletlenséggel, fogyatékossgal, ideggyengeséggel jár együtt. Így egyre nő a társadalom által eltartott, dolgozni nem tudó fogyatékosok száma. Ma viszont már, a fogantatásig terjedésével csökken az abortuszok száma. A hatvanas években a terhességnépszakítások száma járt 200 ezer fölött is, 1980-ban már csak 80 ezer volt.

Kérdés: De terjed az egyke, egyre kisebb a születések száma. Mi az egyke oka? Miért nem vállalnak gyereket a családok?

Válasz: Sokan ezt a tendenciát hajlamosak egyszerűen civilizációs jelenségként elkönyvelni. Ahogy nő a kulturáltság, úgy fogy a gyerek. Kétségtelenül van összefüggés a kulturális szint emelkedése és a születések csökkenése között. De Franciaországban a társadalom legalsóbb rétegeiben a legtöbb a születés, a középosztályi, kispolgári rétegekben a legkevesebb a gyerek, sőt a gyermektelenség az erősödő szokás, a legfelsőbb rétegekben azonban újra több a gyerek. Mindez - a tudati oldal mellett és előtt az egyke okainak anyagi oldalára mutat. Gyerek ott nincs, ahol utjában áll a fölkapaszkodásnak, az életvitelnek, az életnődigénynek.

Kérdés: Ugyanez a jelenség volt megfigyelhető a 30-as évek "egykes társadalmában" is. A polgárosodó paraszti rétegekben, az Ormánság, Dél-Dunántul gazdagabb falvaiban alakult ki először ez a tendencia. A viszonylagos paraszti jólét "falta föl" a gyerekeket.

Válasz: Igen. A módos gazda féltette a 24 hold földjét a felosztódástól. Ha van három gyereke, akkor azokra már csak 8-8 hold jutott volna, így elcsúszott a föld.

- itt, a földkérdésnél a 30-as évek egykéjének az oka, a nagybirtok megfolytatta a kisbirtokot -, a fela prózódást csak úgy tudták megakadályozni, hogy csak egy gyereket neveltek föl. Innen, ebből a szűk társadalmi rétegből terjedt el az egyke, előbb a falu szokásává, majd vastörvényévé válva, innen terjedt lefelé, a szegényebb rétegek felé. Egy, még az 50-es évek végén tett családlátogatás döbbsentett rá arra, hogy ez a borzasztó tudati berögződés még ma is él a parasztcsaládoknál. Egyik tanítványom szüleitől kérdeztem meg, hogy van-e kisebb testvér a családban. "Tanár ur, nem vagyunk mi cigányok!" A faluba n a tapasztalat, hogy előbbre csak akkor jutnak, ha egy gyerek van - szokássá vált. De láthatjuk, e szokás kialakulásának a nyagi magyarázata van.

Kérdés: Vajon nem hasonló tendenciáról van-e szó a mai társadalon esetében is, azaz a rétegek polgárosodásáról, mint a 30-as évek egykés vidékein?

Anyagiilag a család csak úgy tudja fenntartani az életszínvonalát, ha nincs egy gyereknél több. Szemléletének középpontjában pedig éppen ennek az életviteli szintnek a megtartása-enelése áll.

Válasz: Valóban erről van szó. Az a család, amelyik gyerekeket nevel, sokkal nehezebb helyzetben van, - és egyre nehezebben, -, mint a gyermektelen vagy egy gyermekes családok. Egy 1977-es elemzés szerint, ha a gyermektelen családoknál 100%-nak veszem az egy főre eső jövedelmet, akkor az egy gyermekes családoknál 84%, a kétgyermekeseknél 78%, a három gyermekeseknél 67%, a négy gyermekeseknél 48% esik egy főre. Minél nagyobb a család, annál nehezebb a megélhetés. 1968-ban egy bizottság megállapította: a családi pótlék összegének négyszerese lenne csak elég a gyermeknevelés reális támogatására. De változás azóta sem történt. A szülők azt látják, hogy azok élnek jobban, ahol egy gyerek van, vagy nincs, ezért nem vállalnak több gyereket. Az egyedüli gyerek egyébként is

nagy anyagi előnnyel indul nagycsaládos kortársaihoz képest. Többnyire jó körülmények között nőtt fel, taníttatják, felnőtt korára lakáshoz juttatják, jobb az anyagi indulása. Míg ezt látja a társadalon, ne higgye senki, hogy propagandával, meggyőzéssel meg lehet állítani az egyke terjedését és a népességcsökkenést.

Kérdés: Mivel lehet tehát megállítani a fogyási folyamatot? Mi lehet a megoldás?

Válasz: Ahogyan a társadalon magára vállalta a nyugdíjrendszerrel az idősök eltartását, ugyanúgy magára kell vállalnia gyermekeinek felnevelését is. S mivel egy gyermek legjobban családban tud felnevelkedni: a családot érdekeltté kell tenni a gyermeknevelésben. A legelső lépés az, hogy meg kell szüntetni a gyermekek számától függő életszínvonalbeli különbségeket. Tehát a családoknak ki kell közvetett vagy közvetlen formában fizetni a gyermekek felnevelésének költségét. Lakást biztosítani, és nem minimálakást, elérhető áron a családoknak, elegendő és megfelelő bölcsődei és iskolai férőhelyet a gyerekeknek. És így tovább. Mindehhez a jövedelemelosztás új rendjét kell megteremtteni. Ebben az ötéves tervben már nem sok változás várható, de most kell kidolgoznunk a jövő programját. Mert ha nem, akkor a lejtőn nem tudunk megállni.